

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY XIII.

BARCELONA 30 D' ABRIL DE 1890.

NÚM. 138.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA'LS ASSOCIATS.—Pera'ls no socis, 1'50 pessetas al any.—Número sol, 25 cénts. Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions, y en la llibreria de Verdaguer.

CONFERENCIAS, SESSIONS, VISITAS Y EXCURSIONS.

- Maig 9.—Conferència sobre «Monografias y tradicions de Catalunya, per D. Joseph Reig y Vilardell. Sessió preparatòria de la visita á la capella de Marcús.
- » 11.—Visita á la capella de Marcús.
- » 13.—Vetllada literària en honor als senyors socis premiats en los Jochs Florals d'enguany y en lo Certámen Catalanista de la Joventut Catòlica.
- » 16.—Lectura pel Sr. Carreras y Candi «Los Castells de Montserrat.»
- » 23.—Sessió preparatòria de la excursió á Castellolí, Mayáns, Guardiola, Castellgalí y Castellet. Lectura pel Sr. Gispert de la memòria de la excursió á Lladó, Sant Aniol de Gujá y Bagèt
- » 25 y 26.—Escursió á Castellolí, Mayans, Guardiola, Castellgalí y Castellet.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE ABRIL.

RESIDENTS

- D. Lluís M.ª Tintoré y Mercader.
- » Romá Robreño.
- » Manèl Feliu d' Lemus.
- » Manèl Rocamora.
- » Francesch Millet.
- » Francisco Salvat y Xivixell.

DELEGATS

- D. Joan Fastenrath, á Colònia (Alemanya.)

EXCURSIONS

(*Extracte.*)

VISITA Á LAS COL-LECCIONS DE D. ANTONI BULBENA Y TUSELL, verificada lo die 16 de Març (oficial).—ASSISTENCIA DELS SENYORS FERRÁN DE SEGARRA, JAUME OLIVER, LLUIS COLOMER Y BALLOT, JOAQUIM SUMPSI Y FRANCESCH CARRERAS Y CANDI.

Moltas son las col-leccions que té començadas lo senyor Bulbena, y encara que incomplertas la major part, es emperò molt notable lo conjunt que ofereixen; per tal que demostren ab quanta amor y paciència ha anat aplegant tot lo que puga tenir algun interès per al estudi de nostra llengua y costums, ja fos reproduhit en estampa, ja simplement imitat per qualsevol dels infinits enginys que la art moderna procura.

Aficionat com es lo dit senyor á la arqueologia, s' ha provehit, ab molt gust, de aquellas obras que dels moniments y ornamentació antiga tracten, axicom de las produccions literárias del temps clàssich, en la matexa llengua que aquestas foren escrites. Igualment s' hi vèuhen representadas las edats mitja y moderna en totas las llurs manifestacions artísticas y literárias.

Una de las més complertas es sens dupte la col-lecció numismática, que, si bé poch numerosa en colonials é ibèricas, está molt avançada en tota la part castellana, y bon xich en la seccions catalana, aragonesa y valenciana, figurant entre altres lo celebrat duro de Girona encunyat l' any 1809.

També mereix especial menció la part bibliogràfica, sobretot la catalana, puix á més de alguns incunables; com la primera edició de las Constitucions, crònica de Carbonell y de Tomich, Coment. St. Thom. (Barcelona, 1478) y altres, comprèn bon nombre de òbras dels segles xvii y xviii, axicom las modernas des del renaxement ençá, revistas, periòdichs y tractats en diversas llenguas, que tinguen alguna relació ab Catalunya.

Seria també molt curiós é interessant, si, podent disposar de un local suficient y á propòsit, poguessen vèure 's exposats tots los documents, autògrafos, grabats y objectes referents á la nostra terra, qui vuy son aplegats dins los calaixos de un moble. Perque ab semblant exhibició fora facil á un hòmm reconstruhir en sa ima-

ginació tot lo passat y present de la capital de Catalunya, axí en las arts com en las lletras, y per aquest camí acomparar son millor temps ab lo de sa decadència, y la restauració ò Renaxement de ara.

Sumament complascuts restaren de la visita, alegrantse de veure que encara hi ha qui estima en lo que valen totas las cosas de casa nostra.

EXCURSIÓ DE VILAFRANCA DEL PANADÉS Á SITGES PER OLIVELLA (oficial).—ASSISTENCIA DELS SENYORS CARRERAS Y CANDI, GAZA, Y LLOPIS Y BOFILL.

Visitadas las principals esglésias de Vilafranca, exiren en tartana pel camí ral de Barcelona, girant, á la mitja hora, pel camí carreter qui porta á Sant Pere Molanta, abans possessió del monastir de Santas Crèus, hont arribaren ab un quart d' hora. Després de Sant Pere, resta aquell molt solitari, endinsantse per un terror montanyós, tant més accidentat com més s' aparta del plá del Panadès. Se trobavan en las darreras estribacions de las serras de Garraf, robust macís que separa esta vitícola regió del Mediterrani. Aridas y pedregosas se presentan aquellas grisencas vessants, no sols en lo que 's tarda en arribar á cá 'n *Beltranet del Camí* (á un quart de Sant Pere Molanta) si que també en lo restant fins á Olivella. Com á producció expontánea, creixen ab exuberant desenrotllo los vergallons (*palmitos*.) Una hora més de marxa, y atravessavan pedregosa riera, los blanchs còdols de la qual ab la llum del sòl aparentavan cuberts de la nevada: cinch minuts més enllá se trovaren dessota lo grandió casol conegut per *can Suriol*, conjunt d' edificacions del segle XVIII, passat lo que ab vint minuts més arribaren á Olivella.

Estan la església y las vint y duas casas que forman lo poble, al cim de un dels molts turons, que aquí comensan á formar lo macís del Garraf. En los encontorns de la parròquia existeixen hermosíssims exemplars de vergallons, de que la gruixuda sòca en molts arriba á tenir un palm de diámetro. Dita església, baix l' advocació dels Sants Pere y Fèlix, en sa edificació ostenta las tradicions del art gòtic, evidents en sos archs y volta apuntats,

però desfigurada per complert ab additaments dels darrers segles, que destruhiren fins sa planta de creu llatina. La portalada y tots sos altars son barrochs. Gòtigas, sols conserva una campana y la galan creu professional d'argent, qui recorda de prop á la de Marganell y altres, essent preuhat treball d'orfebreria catalana. Lo Sr. Llopis ne tragué una fotografia, y lo Sr. Carreras un dibuix de la fatxada de la església. Está de rector á Olivella l' eminent escriptor catalanista y erudit predicador Mossen Ferrán Sallarés, qui 's desfeu en obsequis á nostres consocis, per lo qual lo regram coralment desde aquestas páginas.

Olivella té vuy die uns 300 habitants. Situat en una antigüíssima encontrada no escassa en recòrts de la època celta, podrèm conjecturar son nòm derivatiu d' aytal temps, donant com á etimologia possible la que resulta de las dues paraulas èuskaras *Ili* (població) y *Berna* (calenta) com en realitat no es pas gens freda. També, si 's vol, de la celta *Il* (*castell*) y de la èuskara *belia* (*corb*.)

Dalt en un dels cims vehins á la església, un quart y mitj distant, s' axeca una torra, feixuch piló que assenyala 'l lloch hont estigué l' antich Castell. Sols parets, sens importància arqueològica, nos han pervingut engir dels enderrochs de sa rodona torra. Quant á llur història, podèm afirmar que en lo segle xiv, sa jurisdicció alta y baixa pertangué á Pere Feliu, rector de la capella de Barcelona, sots l' advocació de las onze mil Vèrgens, capella que 's creu sía la actual de Sta. Llúcia, que la comprá per 180 florins barcelonesos, al Rey d' Aragó. En 1191 se troba que la *honor* d' Olivella (lo text no diu pas *lo castell*) fonch de Gombal d' Uluga. Foren los Olivella ò Çolivella, Senyors de Castell-adral, prop de Manresa, en los segles xiii y xiv; y se sab de Bernat Ramon d' Olivella, que assistí en 1280 al siti de Balaguer.

Efectuaren lo retorn, á peu, envers Sitges, y la hora tarda en que exiren los privá de anar á Ribas, segons tenian projectat. Atravessaren aquell indret del Garraf per lo camí més alt de la serra, ovirant la població de Ribas al fons de la vall, á la dreta, y á la de Jafra, á sa esquerra, en lo cim de una carena, allá hont més salvatge se presenta la dita serralada. Lo montanyám que 'ls

envoltava, privá explayarse la vista ab la delectació d' extèns panorama, si no era per los plans de Ribas y Sitges. Tres horas tardaren en anar d' Olivella á aquesta derrera població.

NOVAS

Nòms dels senyors associats qui han cregut convenient facultar y delegar al nostre digne President, D. Francesch Ubach y Vinyeta pera que efectúe la fusió de aquesta Societat ab la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA en la forma comunicada en lo *Butletí* de Febrer (*continuació*).

Martí Framis Canonge.—M. Girona.—August Font y Carreras.—August Cortès.—Benet Guitart Trulls.—Pere Civil.—Lluís Arissó.—Manuel Rocamora.—Joan Millet.—L. Marqués de Castellvell.—Pompeyo Gener.—Joseph Vallet, Pbre.—Eugeni Bladó.—Joseph Thomás.—Rafèl de Sorarrain.—Guillèm Tell Lafont.—Pere Bertrán.—Emili Renaud.—Cassimir Miró.—Lluís Cortès.—Carles Maurer.—Ramon Marquet.—Eduart Reventós.—Romá Robreño.—Joaquim Guasch.—J. Moreu Bory.—Manuel Escuder y Muntadas.—Ferrán de Delás.—Joseph A. Nicolau.—Emili Farnésy Badó.—Francisco Falgar y Elías.—Joaquim Verdaguer.—Ramon Queraltó.—Joseph Colominas.—Antoni M.ª Romaní.—Francisco Martí y Puig.—Otho Martí.—Arthur Bulbena.—Lluís Sagnier.—Joan Vial.—Pere Sala.—Joseph de Martí y de Cardeñas.—Joseph M.ª Rodriguez Vilella.—Eudalt Quintana.—Jaume Brossa.—Joan Vacarisas y Elias.—Joseph Blanch y Piera.

Lo die de Sant Jordi se celebrá en la Catalanista la acostumada vetllada anyal en honor al Sant Patró de Catalunya. Lo Sr. D. Francèsch Ubach y Vinyeta obrí la sessió donant lectura al següent discurs:

«Senyors: Res més consolador per l' esperit, quan l' adversitat á conturbarlo tira, que la verdadera resignació: ella li restitueix la perduda calma, que era sa mellor delectació y tornarà encara, Deu volentho, á serho; ella deté y abat los impulsos de la ira, si en un moment de obcecació intenta aixecar sa verinosa y repugnant testa; y fentli memòria de que no hi ha per la humanitat bé que no passe ni mal que cent anys dure; que la sola esperansa de que burlat no ha de vèure's, es aquella que en los fallos del Jutge infallible é inapel·lable descansa: res més consolador dichvos, que recordar en la desgràcia los hermosos temps, los serèns dies, las plahentas horas de la passada felicitat, de la benhauransa á que tornar desitja y té drèt d' aspirar, si perduda no la ha per pròpia culpa, y si tant sols per estranya violència.

Pocas diadas compta l' any, per los fills de Catalunya, tant á posta y escayents com la de vuy pera fer retrets d' aquesta veritat que, per tot hòem qui mica de fè tinga en la suprema llei que regeix las evolucions de la història, los destins del hòme y las etapas de la humanitat á través dels segles, rahó no hi ha que desvirtuarla puga ni argument que la desfassa. Tots los qui aquí 'ns trobam, tots los qui del passat de Catalunya tenen plè coneixement, y encara y tots los qui assolirne han pogut tant sols una petita idea, saben y recordan que la diada de vuy es la assenyalada á commemorar las altas virtuts de aquell soldat de la Capadócia, proto-tipo de cavallers, la qual anomenada fou de tan universal ressonància que la Iglesia 'l posá en sos altars, los Reys en son escut, las nacions en sas banderas y los exércits feren del seu nòm lo crit de guerra ab que avivaven llur ardiment en lo combat, fermament creguts que era ell y ningú més, la seua valiosa intercessió, per la que Deu havia de otorgarlosli lo disputat llorer de la victòria.

Volgué també Catalunya posarse baix lo patrocini del simpátich cavaller per la Iglesia santificat, y quan, en lo bon temps de la nostra història, ara tant anyorat, lo jorn de vuy arribava, com de festa anyal celebrava 'l tot lo Principat, des del Monarca al artesà, des de la Sèu al ermitori, des del palau á la cabana. Las virtuts del Sant eran proposadas per exemple á las multituds, des de la trona; son cavallaresch ardiment, del que tantas voltas havia dada manifesta prova, era obligat, y á l' hora, agradós tema de conversa á palacians y gent d' esperó y llansa; á l' hora que, á uns y altres, la carinyosa veu de la tradició els lo mostrava rodejat d' aquella resplendent clariana que confon lo humá ab lo diví en una mateixa aureola, quan lo humá en lo diví se inspira y lo diví en lo humá se manifesta; y ningú de quants en tant venturosas épocas visqueren, fermament convençuts de que la bona estimació que las cívicas virtuts del poble alcansaren, lo respecte á las institucions per que 's regien, la influència de las entitats que la representació entenien; en una paraula: la grandesa y la salut de la pàtria, de Deu eran alcansadas per mèrits de la valiosa intercessió del cavaller Sant Jordi, ningú dexava de reconèxerlo per son patró y en conseqüència de celebrar la seua diada de la manera pròpia y deguda com la més assenyalada del any.

Comparats aquells temps ab los de ara, no es pas difícil de comprendre el per que la festa patronal dels Excursionistas arribe cad' any, per molts de nosaltres, revestida d' aquesta llei d' agradosa melanconia qui en cèrt modo la caracteriza. Las recordansas del bé perdut y lo indiferentisme de tants y tants qui deurien fer per recobrarlo, y no 'l buscan ni tampoch l' anyoran: ¡quanta tristesa vessan en tot còr verdaderament catalá! L' amor, l' entusiasme ab que los restauradors de la pàtria, ádhuc

y ésser pochs encara, treballan per alsarla de la postració á que la fatalitat fa duas centúrias s' esforça en retenirla, com mimvan los rigors de aquesta mateixa tristesa ab la consoladora esperansa de que Deu no ha de abandonarlos, com no abandona may als sostenedors de las causas justas, y que, més ò menos tart, posará de nou á la nostra benvolguda Catalunya, si es que no hi ha entrat ja, en lo veritable sender de la prosperitat y la benhauransa.

Ab tant que esperam lo gran die de las reivindicacions pátrias, bé, moltíssim bé fá á mon vèure, L' ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS, en perpetuar la festa del patró de Catalunya, que per humil que sía la forma en que ella pot ferho, n' hi ha prou per que no vejам trençada la hermosa cadena de la tradició. Ab rosas va allargantla l' instint del nostre poble; d' un brotet d' èura del escut de la Catalanista hi afegim nosaltres cad' any una anella mes y fins que d' òr pugam tornar á ferla, èuras y flòrs li servirán de llás de continuïtat, com ha servit l' amor dels renaixensistas de caliu per guardar lo foch sagrat en las aras de la pátria.

Lo gran imperi de las Russias, la poderosa Inglaterra, la renaixent Grècia y quantas nacions del Orient y del Occident davall l' escut de Sant Jordi volgueren redossarse, mostran bén clarament la eficácia, las excel·lèncias del seu patronatge. Fèm nosaltres per que no 'ns manque, per que torne à ésser per Catalunya tan brillant com era estat: y ens ne farèm merexedors, lograrèm conseguirho, prenentlo á ell mateix per exemple, que no hi ha com l' exemple llisó de mes profit ni argument que mes convince. Fixèuvoshi sinó per un moment y fora. A la irressistible empena de la veritat, rodaren á las plantas del insigne capadoci los ídols del paganisme, ò millor dit, las frágils passions de la humanitat, per la ignorància del hòme deificadas. Las supersticions de la màgica y la nigromancia, per boca de Atanasi confessavense ab ell impotents y rendiense, demanantli son inculcador la llum de la veritat divina y el bálsam del perdó. Sapiguda es, y popular s' ha fet en tota la cristiandat, sa singular batalla ab l' horrible dragó de Silena, de la mateixa rassa que 'l apocalíptich de que Sant Joan ens parla. Y finalment, Diocleciá, lo terrible Diocleciá, mes ferotge que aquell monstre encara, y ab tot lo poder del romá imperi dintre 'l puny, no pogué ni ab la mort arrebatarli la victòria del drèt y la justícia, ni la corona de la immortalitat. ¡Volgués, tant de bo, brandir una volta més sa poderosa llansa en deslliurament de la pobre Catalunya!... No tenim avuy certament las taifas moras en la vallesana planúria de Matabòus, ni 'l gran En Jaume espera en lo Puig de Santa Maria l' arribada del Cavaller de Cristo per deslliurar València; mes, lo dragó de la discòrdia infecta ab son alé impur l' ayre de la terra. La simbólica poma de la mitologia ha rodat damunt la taula payral, y

de témer se fa que la sizanya maquiavèlica fique sa mortífera podridura en la garba del catalanisme, y una volta trencada la unió, si axí succehia, una volta perduda la forsa que d' ella emana, ay de la pàtria! llavors... ay dels fills que haurian sigut l' afront y la perdició de llur mare!

Recordèm per més que sía dolorós ferho, recordèm que la decadència de Catalunya fou ocasionada tant ò més per la falta de unió entre 'ls qui à sa falda nasqueren, per la tentadora enveja que sentiren las nacions vehinas de son benestar y sas riquesas. Catalans seguian al qui en Balaguer tallá de soca y arrèl l' arbre de la dinastia pàtria. No pochs títols de la noblesa del Principat figuravan en los exèrcits que 'l quart dels Feliphs trameté á bandejar los nostres antichs furs y... ¡vergonya fa'l dirho! catalans, catalans y no pochs, militavan en las filas dels que l' any catorze de la més prop passada centúria esquinsaren la gramalla dels Concellers, ens esborraren del mapa y, á mitj destruir la ciutat comtal, per conmisericòrdia, segons uns, y segons altres per vil egoisme, ens feren gràcia de la vida.

Y tal será sempre y en totas parts, mentre al interès primordial de la pàtria no se subordinen escolas, principis y tendèncias, las quals no son al cap davall altra cosa que fraccions de un total que debilitan, tant més com ellas prenen increment y 's desenvolupan. Mentre l' arbre no arribe á sahó de donar lo fruyt que d' ell es d' esperar, cal llevarli los bordis-sènchs rebolls que á mitan camí de la soca li xuclan la sava y 'l corsecan: si d' aquestos rebolls se 'l deslliura... deixaulo fer, que prou ens n' ofe-rirá, més tart, de xamosos tanys ab que ensejar profitosos empelts y novellas plantadas.

Axí á la seva ombra beneyta, floralistas, acadèmichs, excursionistas, Lligas, Centros, Joventuts, Atenèus y quantas associacions y entitats de catalanas ò catalanistas blasonen, en germanívola unió aplegadas, pugan celebrar, á no trigar molts anys, la festa nacional del gloriosíssim cavaller Sant Jordi. No es bon catalá qui tal no desitje: menys ho será encara qui no ajude á conseguirho.—HE DIT:»

Després se doná lectura á las poesias, *Eternitat d' amor* del Sr. Nove-las de Molins, *Lo lliri de la Verge* del Sr. Rocamora y *L' Edelweis* del Sr. Tintoré y Mercader, terminant ab un discurs de gràcias del Sr. Bul-bena y Tusell, planyentse en ell de la desunió que regna entre 'ls pochs patricis qui per nostra malavirada pàtria esbarriats se troban y de la gran transcendència que aquesta reportaria si, conservant tots los nostres an-tichs y bons costums, sabessem aplegarnos formant un sol còs veritable, que resistir pogués al monstre invasor, dihèmlí unitarisme, qui está devorantnos instantment.